

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց
Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Մտերծագործական համայնքներ
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.

Դու կարող ես.

սրտմենել և տարածել նյութը ցանկացած մեդիայով կամ կրիչով
մեջբերել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

ԿՈՒՒՆՏՈՍԻ
ՈՐԱՏԻՈՍԻ ՓԼԱԿԿՈՍԻ

ԱՐՈՒԵՍՏ ՔԵՐԹՈՂԱԿԱՆ

ԱՌ ՊԻՍՈՆԵԱՆՍ

ԹԱՐԳՄԱՆԵՑ

Հ. ԱՐՍԷՆ Ղ. ՂԱԶԻԿԵԱՆ

ՄԻԻԹԱՐԵԱՆՑ

ՎԵՆԵՏԻԿ

ՄԻԻԹ. ՏՊԱԳՐՈՒԹԻԻՆ

1923

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

PHYSICS DEPARTMENT

PHYSICS 435

LECTURE NOTES

BY

PROFESSOR JOHN H. COOPER

1988

PHYSICS 435

LECTURE NOTES

1988

ՈՐԱՏԻՈՍԻ

ԱՐՈՒԵՍՏ ՔԵՐԹՈՂԱԿԱՆ

Ն ու է ր

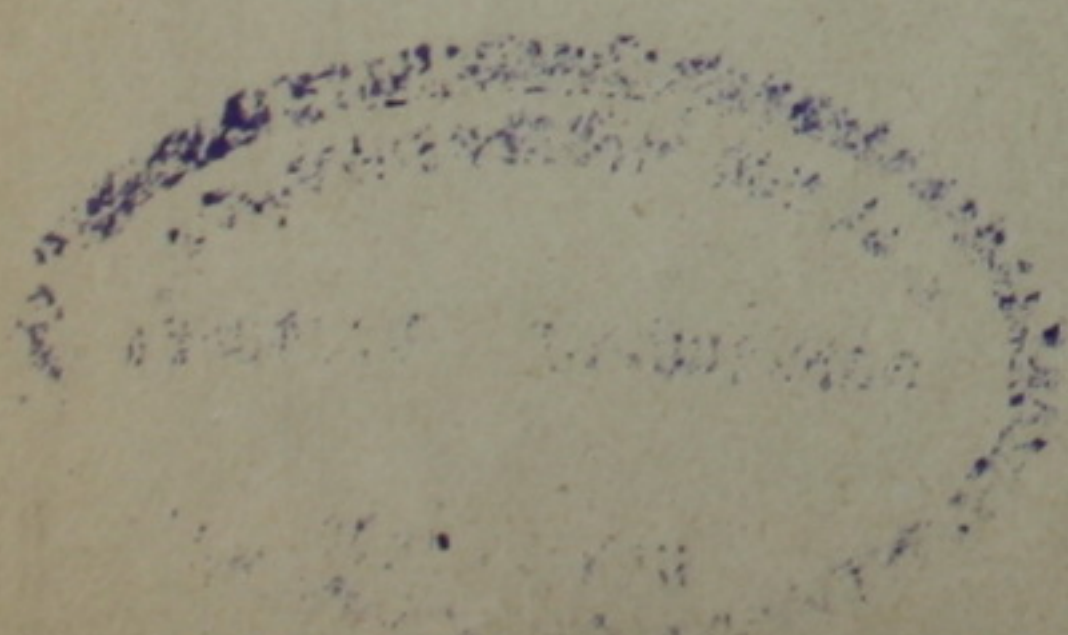
Լիզպոնի Գալուստ Կիւլպէնկեան

Հիմնարկութեան կողմէ

Հայկական ՍՍՌ Գիտութիւնների

Ակադեմիայի Մատենադարանին

1 9 6 6

ԿՈՒՒՆՏՈՍԻ ՈՐԱՏԻՈՍԻ ՓԼԱԿԿՈՍԻ

ԱՐՈՒԵՍՏ ՔԵՐԹՈՂԱԿԱՆ

ԱՌ ՊԻՍՈՆԵԱՆՍ

—

ԹԱՐԳՄԱՆԵՑ

Հ. ԱՐՄԷՆ Ղ. ՂԱԶԻԿԵԱՆ

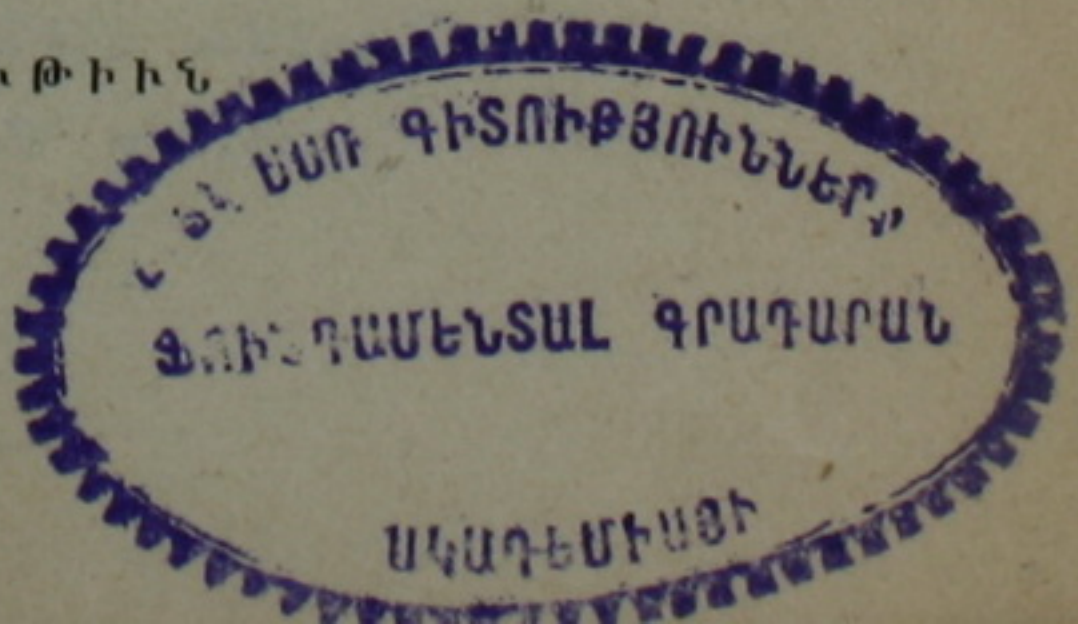
ՄԻԻԹԱՐԵԱՆՑ

ՎԵՆԵՏԻԿ

ՄԻԻԹ. ՏՊԱԳՐՈՒԹԻԻՆ

1923

1001
mshushy

ՀԱՅԿՍՏԱՆԻ

ՄԱՍԻՆՆԱԿԱՆ ՓՈՒԿՆԵՐ

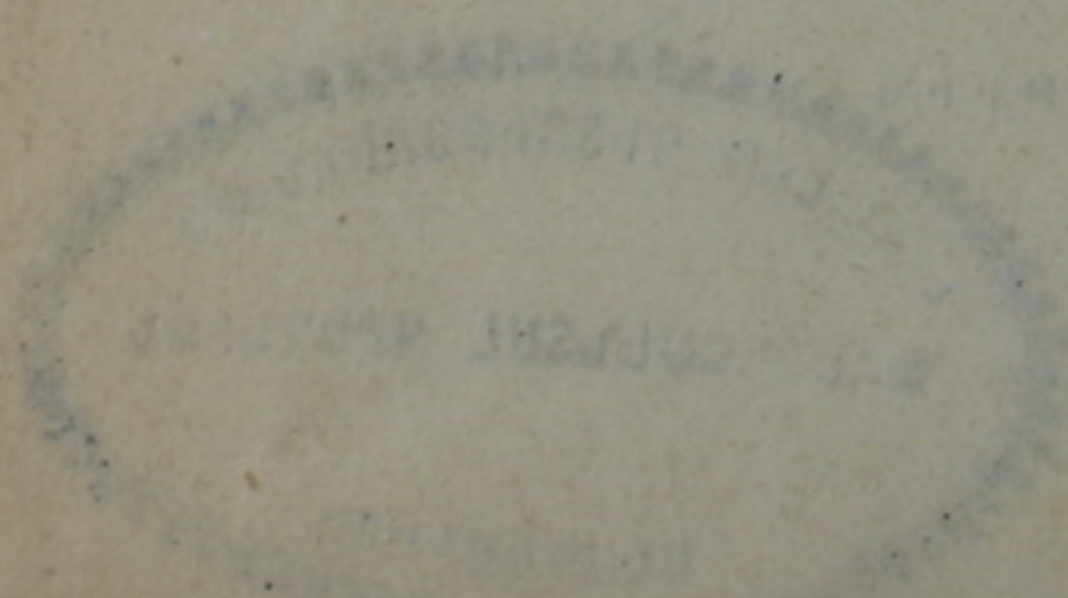
ԳՐԱԳՐԱԿԱՆ ԿԵՆՏՐՈՆ

ԵՐԵՎԱՆ

ՔԵՐԹՈՂԱԿԱՆ

Մ Ա Տ Ե Ն Ա Դ Ա Ր Ա Ն

Ժ Է

ԿՈՒԻՆՏՈՍԻ

ՈՐԱՏԻՈՍԻ ՓԼԱԿԿՈՍԻ

ԱՐՈՒԵՍՏ ՔԵՐԹՈՂԱԿԱՆ

ԱՌՒ ՊԻՍՈՆԵԱՆՍ

— 0 —

Եթէ նկարիչը մարդկեղէն գըլուխին
Ուզէ ձիու զօդել վիզ, դնել փետուրներ
Պէտքէս ամէն կողմէ կցուած այլակերպ
Անդամներու վըրայ, այնպէս որ վերել
Կին գեղեցիկ՝ աւարտի սեւ՝ զազիր ձուկ.
Սիրելիներ, ի տես ատոր ծիծաղնիդ
Կարենայի՞ք պիտի բռնել: Պիսոնեանք¹,
Հաւատացէք որ նըկարիդ զոյգն է ճիշդ
Գիրքը՝ որուն սնոտի՝ խառնակ տիպարներն
Իբր անուրջներ կը նըկարուին հիւանդի,
Ուր ո՛չ ոտք ո՛չ գլուխ չեն պատկան մէկ մարմնոյ:

Միշտ հաւատար արտօնութիւն ունեցան
Նըկարիչներն ու քերթողներն՝ ընելու

Ինչ որ ուզեն: Գիտենք ասի, եւ կու տանք
 եւ կը խնդրենք թոյլտրուութիւն մեր կարգին.
 եւ սակայն ոչ թէ խառնուին գազաններն
 Համբոյրներուն, ոչ թէ օձերը զուգուին
 Թռչուններուն եւ վագրերուն հետ գառներն:
 Վըսեմ սկիզբի մ'որ կը թըւի խոստանալ
 Մեծ բաներ՝ ստէպ կը կցուի մէկ կամ երկու
 Մեծապայծառ ծուէն ծիրանի՝ նկարագրեն
 Երբոր անտառն անահտական եւ բազինն,
 եւ ծաղկագուարն մարգէն անցնող ոլորուն
 Զեռուն վըտակն, եւ կամ թէ գետը Հռենոս
 եւ կամ աղեղն անձրեւածին. բայց ատոնց
 Տեղը չէր արդ. նոճ մը թերեւըս գիտես
 Նըկարել դուն. բայց նոճըդ ի՞նչ պիտ' ընէ
 Ան որ դըրամ տըլաւ որ զինք նըկարես
 Ծովէն անյոյս պրծած՝ ջարդուած նաւերով²:
 Սկըսար սափոր մը գեղեցիկ, արդ ինչո՞ւ
 Գուրգին շուրջ կուժ մըն է կ'ելլէ դուրս փոքրիկ:
 Հուսկ պէտք է պարզ ըլլայ ամէն նիւթ եւ մի:

Հայր, եւ դուք հօրդ արժանաւոր որդիներ,
 Քերթողներէն մենք շատ շատերս կը խաբուինք
 կերպարանքով բարւոյն. հակիրճ կը ջանամ
 Ըլլալ՝ կ'ըլլամ խրթնածածուկ եւ մըթին.
 կը մնայ նուրբին դիմողը ցուրտ եւ անջիղ.
 Ով որ վըսեմ կը խոստանայ՝ կը փքուի,
 Սաստիկ խոհեմն ու մըրըրկէ երկնչոտն
 Ընդքարչ գետին կը սողայ. ան որ կ'ըղձայ
 Հրաշալիով փոփոխել նիւթ մը պարզուկ,
 կը նըկարէ անտառներուն մէջ դլփին՝

Աւիքներուն մէջ կինճ. մեղքէ անարուեստ
Փախուստն ուրիշ մոլորութեան կը տանի:

Արուեստագէտ մը ճարտար մօտ Եմիլեան³
Մրցարանին պիտի ճշգրիտ եղունգներն
Ու գիրգ վարսերը նըմանցնէ պղղինձով.
Բայց ի՞նչ օգուտ, եթէ պիտի չըգիտնայ
Նոյն քաջութեամբ ամբողջութիւն մը կազմել:
Ես եթէ բան մը յօրինել ջանայի՛
Քաւ թէ ատոր փափագէի նըմանիլ,
Եւ ոչ ապրիլ տըձել քըթով, եւ ըլլալ
Երեւելի սեւ մազով՝ սեւ աչքերով:

Գրագէտներ, ձեր ուժին կըշիռ առէք նիւթ,
Քննելով ձիգ՝ ուսերնիդ ինչ կարող են
Տանիլ եւ ինչ ոչ. ան որ նիւթն ընտրած է
Ըստ իր ուժին, իրեն պիտի չըպակսի
Ոչ յորդ աղբիւր եւ ոչ ալ կարգ լուսաւոր:
Կարգին ալ՝ չեմ եթէ սխալիր՝ այս է շնորհն
Եւ արժանիք. ինչ որ ըսուի պիտի հոս
Պէտք է զայն հոս ըսել հիմա, եւ թողուլ
Մանրը մասերն յարմար՝ պատեն առիթին:
Գարձեալ քերթողն աւետաւոր տաղերու
Բառերուն պէտք է ոիշդ ըլլայ եւ ըզգոյշ,
Ասի սիրէ, միւսը հերքէ եւ մերժէ:

Պիտի խօսիս ընտիր՝ եթէ հանճարեղ
Կցմամբ հինցած ձայնին տաս նոր մանկութիւն:
Իսկ եթէ հարկ է ցուցնել նոր բառերով
Գաղափարներ թագուն, ստեղծես պիտի դուն

Բառեր անլուր գոգնոցաւոր Աեթեգեանց⁴,
 Միայն մի այդ ազատութեամբ զեղծանիր :
 Եւ նորաստեղծ ու նոր բառերը շընորհ
 Պիտի գտնեն, հելլէն եթէ աղբիւրէ
 Բղխած՝ խուն ինչ անկէ խոտոր ընթանան :
 Հոռմայեցին սակայն ինչո՞ւ կը զլանայ
 Վիրգիլեոսի, Վարիոսի, ինչ որ ինք
 կը շընորհէ Աեկիլեոսի, Պղաւտոսի .
 ինչո՞ւ եւ ես՝ եթէ կրնամ ըստեղծել
 Քանի մը բառ՝ բամբասուէի նախանձով,
 Երբոր լեզուն Եննիոսի, Աատոնի
 Հարըստացուց հայրենական մեր բարբառն
 Եւ հանեց դուրս նոր իրերու անուններ :
 Օրինաւոր է, եւ ըլլայ պիտի միշտ
 Նորահընար բառ մը բերել լոյս աշխարհ .
 Երբ տարւոյն վերջը կը փոխեն անտառներն
 Իրենց տերեւն, հիները նախ կ'իյնան վար,
 Այսպէս կ'անցնի սերունդն հինցած բառերու
 Եւ նոր ծնածները կը ծաղկին կորովով
 Պարմաններու նըման . մահուան պարտ բաշխի
 Ենք մենք լամէն ինչ որ մենէ կը բղխի :
 Այն նաւակայքը մեծագործ՝ հրաշակերտ
 Արքունական, ուր Պոսիդոն կը տեսնէ
 Նաւերը մեր պատըսպարուած հիւսիսէն .
 Եւ այն ճահիճն երկայն ատեն անբեղուն
 Եւ թիերէ ծեծուած, եւ այս օր սնուցիչ
 Քաղաքներու, աղօսուած ծանր արօրէ,
 Եւ այն թումբերն որ ուսուցին Տիբերի
 Որ հունձքերուն եղեռնաւոր իր ընթացքն
 Աւելի լաւ ճանապարհի մ'հետ փոխէ .

Բոլոր ասոնք մահկանացու արարքներ
 Պիտի կորչին, եւ լոկ բառերը պիտի
 Պահէին փայլն ու շնորհն իրենց անփոփոխ:
 Որ արդ ինկած են շատ բառեր՝ պիտի ծնին,
 Եւ որ այսօր ի պատուի են՝ պիտի իյնան.
 Սովորութիւնն էթէ այնպէս պահանջէ,
 Որ դատաւորն է լեզուին պետն եւ օրէնք:

Թէ արքայից, զօրավարաց քաջ գործերն
 Ու գուպարները դըժընդակ ինչ չափով
 Պէտք է գրուին՝ ցուցուց արդէն Հոմերոս:
 Անհաւասար տողերը նախ պարզեցին
 Եղերականն, եւ ապա խինդն ու բերկրանքն.
 Իսկ թէ որո՞ւ Մուսան հնչեց առաջին
 Եղերքը՝ չեն քերականներն համաձայն
 Եւ դատի տակ է վէճը դեռ տակաւին:
 Կատաղութիւնն Արքիլոքոսը՝⁵ զինեց
 Իր սեփական մեծավերջով. միեւնոյն
 Այդ ոտքն առին կատակերգակք, ողբերգակք.
 Զրուցատրութեան յարմար, իշխող ամբոխին
 Աղմուկներուն, եւ ծնած գործի համար բուն:
 Մուսան տըւաւ քրնարներով նըւագել
 Դիք, դիւցազունք, կռիւամարտիկն յաղթական,
 Գուպարայաղթ նըժոյգը, սէրն ու տարփանք
 Պատանեկաց, եւ զուարթարար գինիներն:

Եթէ ես չեմ կրնար եւ կամ չեմ գիտեր
 Պահել անձնիւր սեռի կշռոյթն ու երանգն
 Ինչո՞ւ համար քերթող պիտի ողջունուիմ:
 Ինչո՞ւ համար վատախտարակ ամօթով

Կը նախընտրեմ՝ անգիտանալ քան սորվիլ :
 Կատակի նիւթն ողբերգական տողերով
 Յանձըն չ'առներ արտայայտուիլ . ընտանի՛
 Կատակերգակ չափով պատմես եթէ դուն
 Ահեղ կոչունքը թիեստի⁶, կը զշարիմ :
 Մէն մի սեռ պէտք է որ իրեն վիճակուած
 Վայելուչ կարգը պահպանէ : Բայց սակայն
 Կատակերգն իսկ կը բարձրացնէ ձայնն երբեմն
 Եւ ուռուցիկ բերնով Քրեմէս⁷ կը կազի
 Մանրացասումն, եւ շատ անգամ ողբերգակն
 Հետեւակ՝ պարզ լեզուով իր ցաւը կու լայ .
 Պելեւս եւ կամ Տելեփոս⁸, թէ՛ մին, թէ՛ միւսն
 Աղքատ՝ թշուառ եւ վտարանդի, կը մերժեն
 Փրքոցուռոյց երկայն բառերն՝ ողբերով
 Եթէ կ'ուզեն լըսողին սիրտը շարժել :

Քերթուածներուն գեղեցկութիւնն չի բաւեր,
 Պէտք է անուշ ըլլան, տանին ունկնդրին
 Հոգին ո՛ւր ալ ուզեն . գերդ գէմքը մարդոց
 Խնդացողին կը խնդայ հետ, նոյն նըման
 Լացողին հետ կու լայ : Եթէ կ'ուզես դուն
 Որ լամ, նախ պէտք է որ դու ինքըդ ողբաս .
 Պելեւս կամ դու Տելեփոս, այն ժամանակ
 Քու աղէտներըդ զիս պիտի վշտագնեն .
 Իսկ եթէ դերըդ անշընորհ կատարես,
 Պիտ' յօրանջեմ եւ կամ վըրադ ծիծաղիմ :
 Թաղծաղէմին տըխուր բառեր կը վայլեն,
 Բարկացողին՝ սպառնալից ձայն . ցնծալի՛
 Խնդացողին, ծանրաբանին՝ լուրջ, ըզզօն :
 Ձի նախ բնութիւնը մեզ ներքուստ կը կազմէ

Ատակ ամէն պայմաններու եւ բախտի .
 Կ'ուրախացնէ կամ կը դրդէ բարկութեան ,
 Կամ մեզ գետին կը հակէ ծանրը վիշտով
 Եւ կը տոշկէ . ապա կիրքերն հոգիին
 Դուրս կը բերէ լեզուն թարգման առնելով :
 Եթէ խօսքերը խօսողին՝ համաձայն
 Չեն իր բախտին , պիտի խնդան քրքջաձայն
 Ազատանին եւ խառնաղանջը Հոռոմ :
 Խըտիրը մեծ է՝ ստրուկ մըն է թէ հերոս
 Որ կը խօսի . ծէր մը հասուն թէ աշխոյժ
 Երիտասարդ ծաղկափրթիթ հասակով .
 Տիկին մ'հըզօր թէ ժըրագլուխ ըստնտու .
 Աստանդական թանգար թէ մշակ բարեբոյս
 Փոքրիկ դաշտի . Եգերացի թ' Ասորի ,
 Թեբէ՛ սընած արդեօք եւ կամ թէ Արգոս :

Կամ համբաւին հետեւէ կամ թէ հնարածդ
 Ըլլայ , քերթող , համաձայն ինք իրեն հետ :
 Եթէ ատեան երբեք հանես փառացի
 Աքիլն՝ ըլլայ թող անվեհեր , բարկասիրտ ,
 Ամէհաշունչ եւ անողոք , չըճանչնայ
 Ոչ մէկ օրէնք իրեն , դընէ ամէն յոյս
 Զէնքին վըրայ . Մեդէն՝ ըլլայ անողորմ
 Եւ աննըկուն , Ինով՝ ողբարկ , նենգաւոր՝
 Իքսիոն , Յով՝ թափառ , տրտում՝ Արեստէս :

Անսովոր նիւթ մ'եթէ հանես տեսարան
 Եւ խիզախես նորագիւտ դէմք մը ստեղծել ,
 Թող պահուի նոյն նըման սկիզբէն մինչեւ վերջ ,
 Եւ թող ըլլայ հաւատարիմ ինք իրեն :

Շատ դժուարին է տիրապէս ըստեղծել
 Հասարակաց եւ վերացեալ տիպարներ .
 Լաւ է որ դուն Իլիական տաղերէն
 Առնես դրուագ մ'եւ ողբերգես, քան անլուր
 եւ անծանօթ բաներ մ'հանես երեւան :
 Հասարակաց նիւթը պիտի քուկդ ըլլայ
 Եթէ չըմնաս տափակ ու բաց սահմանում .
 Չըլլաս թարգման հաւատարիմ՝ դընելով
 Բառի դէմ բառ, ոչ ալ ըստրուկ նըմանող
 Չըգես ինքզինքըդ նեղն, ուրկէ ետ քաշուիլ
 Չներեն ամօթն եւ կամ օրէնքը գործին :

Մի՛ երբեմնի պարբերական զերդ քերթողն¹⁰
 Ըսկըսիր . «Բախտը պիտ' երգեմ Պրիամու
 եւ մեծապանծ ճակատամարտն» : Այդ պարծուկ
 Մեծխօսիկն ինչ պիտի բերէ արժանի
 Այդքան պոռոտ գոչման . լեռներն երկունքով
 Պիտի ճըչան եւ մուկ մը ծնի ծաղրալից :
 Ո՛հ, քանիօ՞ն վայելուչ ան¹¹ որ առանց
 Անդէպ՝ անճահ բան նիւթելու, «Ինծի մարդն
 Ըսէ, Մուսա, որ յետ Տրովան քանդելու
 Շատ մարդերու տեսաւ բարքեր, քաղաքներ» :
 Չի մըտածեր փայլակէն ծուխ տալ մեզի,
 Այլ ծուխէն լոյս, որ անկէ վերջ հանէ դուրս
 Աքանչելիքներ զարմանազան, Անտիփատն¹²
 եւ ըՍկիլլան եւ Քարիբդիսն ու Կիկլոպ :
 եւ չի սկըսիր 'Գիոմեդի'¹³ դարձն անի
 Մելէագրի մահէն, ոչ մարտը տրովեան
 Ջուխտակ ձուէն¹⁴ . միշտ կը փուլթայ դէպ ի կէտն,
 Առինքնելով՝ վազընելով դէպքէ դէպք,

Որոնք կարծես թէ քեզ ծանօթ ըլլային,
 Եւ դրուագներ՝ զորս չի յուսար թէ կրնայ
 Պճնագարդել՝ կը թողլըքէ: Եւ այնպէս
 կը սըտէ կեղծն իրականին խառնելով,
 Որ բնաւ օտար՝ անհամեմատ չի թըւիր
 Ոչ ըսկիզբին մէջը, ոչ վերջը՝ մէջին:

Լըսէ ինչ ես եւ ժողովուրդն ինծի հետ
 կ'ուզէ քենէ: Եթէ կ'ըղձաս որ ծափողն¹⁵
 վարագոյրի սպասէ եւ հոն նստի միշտ
 Մինչեւ որ «ծափ զարկէք» ըսէ դերասանն,
 Հարկ է պահես բարքերն անձնիւր տարիքի,
 Տաս վայելուչ երանգն անձնիւր բընութեան
 Եւ հասակի որ կը փոխուի ամէ ամ:
 Հազիւ սկըսած քանի մը բառ թոթովել
 Եւ սրունքներուն վըրայ կենալ հաստատուն,
 Տղան կը տապի խաղալ իրեն համատի
 Տղոց հետ. ոչինչ բանէ մը կրակ կը կտրի,
 կը հանդարտի նոյնպէս ոչինչ մէկ բանէ:
 Իր բընութիւնը կը փոխուի ժամէ ժամ:
 Հուսկ դայեկէն գերծ անմօրուս պատանին
 Խենթ կը դառնայ ձիու, շունի եւ դաշտի.
 Կակուղ գերդ մոմ ազդեցութեան ախտերու,
 Ողնդժնեայ խրատտուններուն, դանդաղկոտ
 Օգտակարին ի փոյթ, վատնիչ դրամներու,
 Յանձնապատան եւ ցանկասէր, եւ արագ
 Անտեսելու առարկաներն իր սիրոյ:
 Տարբեր ունի ճաշակ հասակն այրական,
 կը խնդրէ սիրտը բարեկամ եւ գոյքեր,
 Գերի պատուոյ՝ կը զգուշանայ գործելէ

Բան մ'որ յետոյ զղջայ՝ ստիպուի փոխելու :
 Տառապանքներ շատ կը պատեն ծերը շուրջ,
 կը դիզէ միշտ հէքն ու վըրան կը դողայ
 Եւ կը վախնայ գործածելու. երկչոտ՝ ցուրտ
 Մատակարար, յետաձգող, ծոյլ յուսալու,
 Ապագայէն վախցող, յաւէտ տրտնջող,
 Գժուարահաճ, գովիչ իր տղայ օրերուն,
 Փոքրիկներուն պարսաւադէտ եւ դահիճ :
 Գիւրութիւններ շատ կը բերեն հետերնին
 Ու կը տանին եկող անցնող տարիներն .
 Զըլլայ թէ դերը ծերունւոյ՝ պատանւոյ
 Եւ մարդուն դերը տըղու տաս, պինդ պահենք
 Պատշաճ պայմանն իւրաքանչիւր հասակի :

Գործ մը կ'անցնի տեսարանի մը վըրայ,
 կը պատմըւի կամ հոն՝ եղած է եթէ :
 Ինչ որ մարդուս ականջէն ներս կը մտնէ՝
 Անոր մտքին վըրայ կ'ազդէ թուլակի
 Քան այն որ իր հաւատարիմ աչքերուն
 Հանդիպակաց է, զոր դիտողն ինք անձամբ
 կը փոխանցէ իրեն. բայց դուն տեսարան
 Մի հաներ ներս գործըւելու արժանին .
 Պէտք է աչքէ հեռացընես շատ բաներ
 Զորս պիտի խօսքն ապա պատմէ պարզ եւ յայտ :
 Իր զաւակները չըսպաննէ թող Մեզէ¹⁶
 Ժողովուրդին առջեւ. սըպիրհ Ատրէոսն
 Հրապարակաւ չեփէ նդերքները մարդոց,
 կամ չըդառնայ Պրոկնէն¹⁷ թռչուն, կադմոսն օձ .
 Այս ոճով ինչ որ ցուցընես դուն ինձի՝
 Զըհաւատամ պիտի, նոյն իսկ ընդվըզիմ :

Հինգ արարուած, ոչ պակաս՝ ոչ աւելի,
 Եթէ կ'ուզես որ խաղան վէպդ ախորժով:
 Մի միջնորդել տար աստուածի, բայց միայն
 Եթէ կնճիոն ըլլայ բազկին արժանի,
 Եւ չորրորդ անձ մը չաշխատի թող խօսիլ:
 Պարը թող մէկ դերասանի կատարէ
 Գերն ու պաշտօնն, եւ հանդէսէ թող հանդէս
 Իր երգը սերտ նիւթին հետ կապ ունենայ.
 Թող բարիները պաշտպանէ, սիրաբար
 Խորհուրդ տալով, զայրացկոտները զսպէ,
 Մեղսատեացները սիրէ, կարճ սեղանին
 Գովէ ճաշերն, եւ օրէնքներն, եւ փրկիչ
 Արդարութիւնն ու դոնաբաց հաշտութիւնն.
 Եւ մըտերիմ խորհրդապահ՝ աղօթէ
 Եւ աղաչէ աստուածներուն որ դառնայ
 Բախտն՝ հէքերուն, մեկնի գոռոզ սէգերէն:

Նախանձաւորը փողին սրինգն՝ ինչպէս արդ
 Չէր արոյրին կապուած, այլ պարզ եւ տրկար
 Քիչ ծակերով՝ պաշտօն ունէր՝ դէմ բռնել
 Պարին, օգնել անոր, լեցնել իր շունչով
 Թատրոնին դեռ ոչ այնքան խիտ ակումբներն,
 Ուր ժողովուրդն որ կը խմբուէր՝ կրնայիր
 Համրել դիւրաւ, վասըն զի քիչ էր, պարկեշտ
 Սակաւապէտ եւ պատկառոտ լրջութեամբ:
 Բայց երբ՝ յաղթող՝ սկըսաւ դաշտերն երկայնել,
 Եւ քաղքին շուրջը բոլորել լայն պարիսպ,
 Եւ տօնական օրերն ըրաւ իրիկուն
 Գինիներու անպատուհաս թրախճանքով,
 Այն ատեն մեծ ազատութիւն մ'աւելցաւ

Թէ՛ թիւերուն վըրայ եւ թէ՛ չափերուն :
 Թէ ոչ ի՞նչպէս համ՝ պիտ՝ առնէր բիրտ գեղջուկն
 Հազիւ թողած մաճն ու եկած խառնըւած
 Քաղքենիին , կոշտուկոպիտը կիրթին :
 Սըրընգահարն այսպէս իր հին արուեստին
 Աւելցուց պարն ու գեղխութիւնն , ու պտըտցուց
 Իր պատմութեանը թատրոնին մէջ վեր վար :
 Այսպէս ըզգօն քնարին ձայներն աճեցան
 Եւ քնարերգակ լեզուն առաւ անսովոր
 Վազք մը սրավար , եւ խորհուրդները պարին
 Իմաստազեղ եւ պիտանի եւ գուշակ
 Ապագային՝ պատգամախօս Դելփիսի
 Մանուածապատ լեզուն առին իրենց փոխ :

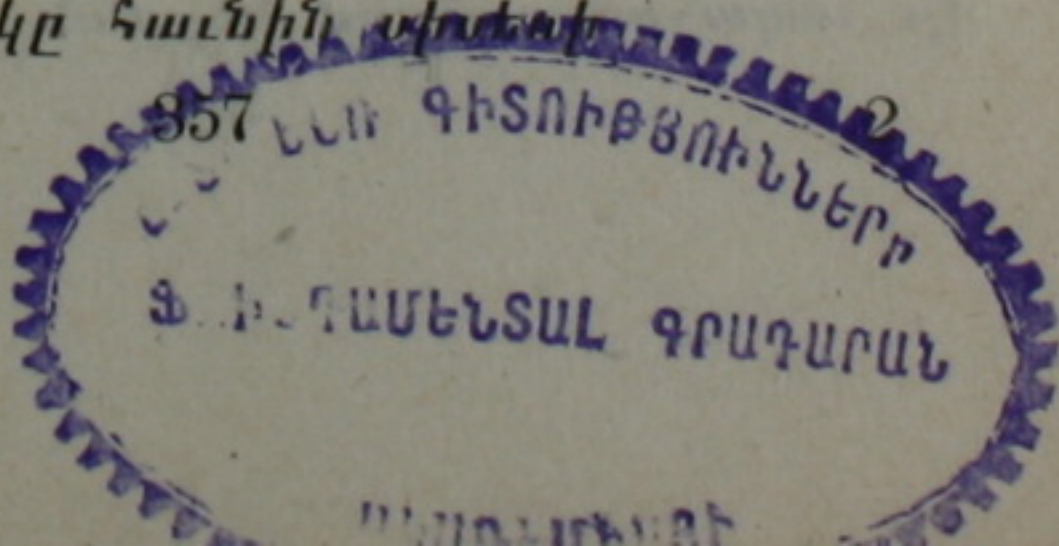
Ողբերգական տաղով անարգ նոխազին¹⁸
 Համար կռուողն՝ ընդհուպ նաեւ մերկացուց
 Այծամարդերը վայրենի , եւ ուզեց
 Որ ծաղրածու խածանութիւնը անոնց
 Բերկրեցընէր ողբերգութիւնն անաչառ՝
 Առանց անոր վընասելու . զի պէտք էր՝
 Ըզբօսցնելու համար ամբոխն որ կու գար
 Հանդէսներէն եւ որուն միտքը գինին
 Մըթընցուցած էր՝ խայծ մը նոր եւ խայթող :
 Հարկ է սակայն մարդապաներն այդ հեզնող
 Ուաղալեզու վայելչօրէն ընծայել .
 Պէտք է այնպէս լուրջը խառնել կատակին ,
 Որ աստուածները ձեր եւ ձեր հերոսներն
 Երբ տեսարան գան՝ փողփողուն արքունի
 Ծիրանիով եւ ոսկիով ճաճանչուն՝
 Զիջնեն ծըխոտ կապելային յախնթոր

Լեզուին, եւ կամ գետինն ոտքով դոփելով
 Չըթռչին վեր ըմբռնելու ամպ ու հով:
 Ողբերգութեան չի վայելեր խեղկատակ
 վիժել տաղեր. ինչպէս տիկին մ'որ ստիպուի
 Հրապարակաւ տօնական օր մը պարել
 Այծամարդաց մէջ լեպեշտի, երեւայ
 Պիտի շիկնած շառագունած ամօթէն:
 Ես, Պիտոնեանք, երգիծաբան բանաստեղծ՝
 Պիտի չսիրեմ խօսքերն ազատ եւ գռեհիկ,
 Եւ չըջանամ երանգներէն ողբերգու
 Հեռանալ այնչափ որ խըտիր չըդրուի
 Դաւոսն¹⁹ է ինք խօսողն արդեօք թէ Պիլթիաս՝
 Որ Սիմոնէն կըթեց տաղանդ մը՝ ժըպիրհն,
 Թէ Բաքոսի սնուցիչ սպասեակը Սիլէն:

Պիտի ստեղծեմ տաղըս ծանօթ իրերէ,
 Այսպէս որ ո՛ր եւ իցէ մէկը յուսայ
 Եոյն բանն ընել, բայց կտրի ջուր եւ արիւն
 Երբ ձեռնարկէ, ու ձրգէ վար զուր վաստակն,
 Այնքան արժէք ունին հիւսուածքը եւ կարգն,
 Այնքան շընորհ կը ստանայ նիւթն հասարակ:

Բայց պարիկներն անտառներէն երբ ելլեն
 Ըզգոյշ ըլլան՝ իմ խորհուրդս այս է իրենց՝
 Չըկապկեն բնաւ երբեք լեզուն գռեհներու
 Եւ կամ տըղոց հրապարակի, կամ լկնին
 Խենեչնան սիրտ առնող թացիկ տաղերով,
 Կամ ժայթքեն դուրս զազիր խօսքեր, լուտանքներ:
 Ձի կը սրտնի ով որ ձի, հայր, գոյք ունի²⁰,
 Եւ ինչ բանի որ կը հաւնին սխտեմ

Որատիոսի

Մուրկը եւ նուշը գընողներն, ըսել չէ
 Թէ զայն պիտի 'նդունին ախորժ հաճութեամբ
 Եւ տան անոր պըսակ իբրեւ մրցանակ:

Վանկ մը երկար սուղին կցուած կը կոչուի
 Մեծավերջ²¹, ոտք արագ, ատկէ մեծավերջն
 Առաւ անունը եռաչափ, ունենայ
 Թէեւ վեց ոտք, առաջինէն վերջին ոտքն
 Առ հասարակ նոյն նըման, քիչ ատեն է
 Որ մեծավերջը՝ որպէս զի ականջին
 Քիչ մ'աւելի դանդաղ ու ծանրը հասնի,
 Հայրենական իրաւանց մէջ ընդունեց
 Յամբը համբոյրն²² համբերատար եւ ներող,
 Բայց ոչ այնչափ ներողամիտ՝ որ քաշուէր
 Ընկերաբար երկրորդ գահէն կամ չորրորդ:
 Այս մեծավերջն ունին շատ քիչ անգամներ
 Ակկիոսի Լեննիոսի հոյանուն
 Եռաչափներն: Անհրնարին ծանրութեամբ
 Տեսարանին վըրայ նետուած տող մ'ինքնին
 Կը մատնէ շտապ մ', անփութութիւն մը յետին
 Կամ ոճրապարտ տըզիտութիւն մ'արուեստի:

Գործ չէ ամէն դատաւորի հասկընալ
 Խռպոտ տաղերն, եւ դժպատեհ չէ՞ հոռոմ
 Քերթողներուն շնորհուած ներումը միթէ.
 Ուրեմն ես ալ ծալլած ամէն կարգ կանոն
 Գըրեմ ազատ արձակ անփոյթ անխընամ,
 Կամ խորհելով թէ պիտ' ամէն ոք տեսնէ
 Սըխալումներս, ննջե՞մ խորդամ խաղաղիկ
 Եւ ապահով՝ յուսով ներման հասնելու:

Պարսաւանքէ պիտ' ազատիմ յիրաւի,
 Բայց թէ պիտի արժանանամ գովութեան:
 Թղթատեցէք հրաշակերտները հելլէն,
 Թղթատեցէք ըլլայ գիշեր թէ ցերեկ:
 Բայց մեր հայրերը գովեցին Պղաւտոսի
 Զափն ու կշռոյթն ու կատակներն. հիացան
 Երկուքին ալ վրայ չափազանց հաճութեամբ,
 Յիմարութեամբ չըսեմ, միայն դուք եւ ես
 Եթէ գիտենք զանազանել բառ մը կոշտ
 Զուարճախօսէն, եւ գնահատել մատներով
 Կամ ականջով ձայնի մը ճիշդ կշռութիւնն:

Ողբերգութեան հայրը Թեսպիսն²⁴ է կ'ըսեն,
 Որ սայլերով դերասաններ է բերեր,
 Որոնք իրենց դէմքը մրուրով շաղախած՝
 Երգեր են իր քերթութիւններն ու խաղցեր:
 Անկէ յետոյ Եսքիլ²⁵ հնարող դիմակի
 Եւ վայելուչ պարեգօտի՝ բարձրացուց
 Ոչ միայն բեմն իշուկներու վրայ համեստ,
 Այլ սորվեցուց վըսեմ խօսիլ, մոյկ հազնիլ:
 Ասոնց յաջորդ երեւցաւ մեծ գովութեամբ
 Հին կատակերգն²⁶, ազատութիւնը սակայն
 Զառածեցաւ մոլորութեան մէջ, մինչեւ
 Գայթակղութիւնը զսպուեցաւ օրէնքով.
 Ընդունուեցաւ օրէնքն ու պարը լըոեց
 Ամօթահար՝ մնասի այլ եւս անատակ:

Զըմընաց մեր քերթողներէն անփորձ սեռ,
 Եւ փոքրիկ փառք չէ որ թողլով հետքերն յոյն
 Խիզախեցին ազգային նիւթ հռչակել,

Ըլլան անոնք որ խաղացին լօղիկով²⁷,
 Ըլլան անոնք որ պատմուճան կըրեցին.
 Եւ Լատիոնն աւելի վեհ եւ հըզօր
 Պիտի չըլլար քաջութեամբ, պերճ զէնքերով
 Քան եթէ իր գրականութեամբ, թէ սատան
 Չըլլային մեր քերթողներուն խարտոցի
 Աշխատութիւնն ու դեզերումը երկար:
 Ո՛վ պերճ արիւն Պոմպիլեան²⁸, դուք անողո՛ք
 Եղիք հանդէպ քերթուածներու, զորս օրեր
 Շատ եւ երկար քերուճներ չեն խոշտանգած,
 Եւ եղունգով տասն հեղ յղկուած ու կոկուած:

Զի կը կարծէ Գեմոկրիտոս²⁹ թէ հանճարն
 Երջանկագոյն է քան արուեստն եղկելի
 Եւ կը վանէ Հելիկոնէն քերթողներն
 Ըզգաստ, շատերը չեն կտրեր եղունգնին
 Ու մօրուքնին. զանխուլ տեղեր կը վազեն,
 Կը հրաժարին բաղնիքներէ: Զի իրաւ
 Պիտի ստանան փառք եւ անուն քերթողի,
 Եթէ սափրիչ Վիկինոսի չըյանձնեն
 Իրենց գլուխներն, որոնց երեք Անտիկիւր
 Բըժըշկութիւն չըզօրէին պիտի տալ:
 Ո՛հ, ես պանդոյրըս որ գարնան մօտելուն
 Մաղձ կը թափեմ, ոչ ոք ինէ աւելի
 Պիտի կրնար ընտիր քերթուած յօրինել³⁰:
 Բայց խնդիր չէ. արդ կատարեմ պիտի ես
 Դեր յեսանի, որ կը սըրէ երկաթն՝ ինք
 Առանց կտրել կարենալու. ես ինքս ալ
 Որ բան մը չեմ գըրած պիտի սորվեցնեմ
 Արուեստն ու պարտքը քերթողին. ուսկի՛ց ան

Պիտի առնէ գանձերն, ինչ բան պիտի զինք
 Սընուցանէ եւ կազմէ. ինչ վայել է
 եւ ինչ ոչ, ուր արուեստն՝ հանճարը, եւ ուր
 Տըգիտութիւնը կը տանի՝ պիտ՝ ըսեմ:

Իմաստութիւնն է սկիզբն ուղիղ քերթութեան
 եւ աղբերակը. Սոկրատեան մատեաններն
 Առատորէն պիտ՝ ընծայեն քեզի նիւթ.
 Որուն եթէ անգամ մը լաւ թափանցես,
 Պիտի բառերը հետեւին ինքնակամ:
 Երբ մարդ գիտէ թէ ինքը ինչ կը պարտի
 Հայրենիքին եւ մըտերմին, ինչ սիրով
 Պէտք է սիրուի հայրը, եղբայրը եւ հիւրն,
 Ատենակալ՝ դատաւոր ինչ ունին գործ,
 Ի՞նչ են պարտքերը պատերազմ դրկըւած
 Զօրավարին, այն ատեն մի՛ երկբայիք
 Գիտէ ամէն մէկուն տալ իր արժանին:
 Պիտի ճարտար նըմանողին պատուիրեմ
 Ուշի ուշով զննել նըկարը կեանքին
 եւ բարքերուն, եւ անոնցմէ հանել դուրս
 Տիպեր առոյգ եւ կենդանի: Այս ինչ վէպն
 Երբեմըն իր տիպարներով՝ բարքերով
 Երեւելի՛ չունի շընորհ, շուք, արուեստ,
 Բայց կը գերէ, կը զբօսցընէ ժողովուրդն
 Աւելի քան տաղերն անհիւթ եւ աննիւթ,
 եւ հնչումները սընոտի՛ փըքուռոյց:

Մուսան հանճարն Յունաց տըլաւ, տուաւ Յու-
 կլորիկ բերնով խօսիլ, փառքի՛ գովեստի՛ նաց
 Միայն ծարաւ Յունաց. Հոռոմ մանուկներն

Երկայն բարակ հաշիւներով կը սորվին
 Գըրամն հարիւր բաժնել մասի. ըսէ ինձ
 Ալբինոսի³¹ տըղայ, հանես եթէ մէկն
 Հինգ գարիէն՝ ինչ կը մընայ, քեզ տեսնեմ. -
 Չորս գարի³²: - Ո՛հ, ապրիս, ըլլաս պիտի դուն
 Լաւ գործի մարդ: Եթէ գարի մ'աւելցնեմ
 Ի՞նչ կ'ըլլայ: - Աէ՛ս դանգ: Արդ անգամ մը երբ
 Ու դրամի հոգն այսպէս հոգին վարակէ [ժանգն
 Յոյս կարելի՞ է ունենալ տաղերու՝
 Որոնք իւղով եղեւինի օծուէին.
 Ու պահուէին նոճիի մէջ ջինջ՝ ողորկ³³:
 Կրթել եւ կամ բերկրել կ'ուզեն քերթողներն,
 Եւ կամ երկուքը մէկ բերկրել եւ կրթել.
 Պատուէրներուդ մէջ կարճ եղիր, որպէս զի
 Հըլու մտքերն իսկոյն խօսքերդ ըմբռնեն
 Եւ անկորուստ պահեն. զեղուն՝ թաթաղուն
 Մտքէն ամէն աւելորդ դուրս կը թափի:
 Չըւարճութեան համար հնարածդ ունենայ
 Թող գոյնն՝ երանգը ճշմարտին. առասպելդ
 Չըպահանջէ թող որ հաւատք ընծայեմ
 Իր ուզածին. եւ չըհանէ վըհուկին
 Կլլած մանուկն իր փորէն ողջ՝ կենդանի:
 Մեր ծերակոյտն անշահ տաղերը կ'ասուէ,
 Սէգ ասպետները կ'անարգեն շատ լուրջերն,
 Ով պիտանին երբեք խառնեց անուշին՝
 Հաւանութեանն արժանացաւ ամէնուն,
 Ձի զուարճացուց միանգամայն եւ խրատեց:
 Այդպիսի գիրք Սոսեանց³⁴ շատ դրամ կը բերէ,
 Ծովը կ'անցնի եւ հոյակապ գրագէտին
 Կ'ապահովէ անմահութիւն փառաւոր:

Կան սըխալներ սակայն որոնց մըտադիւր
 Պիտ' ուզէինք ներել. զի ստէպ լարն ինքնին
 Չի տար այն ձայնն որ միտքն ու ձեռքը կ'ուզեն,
 Եւ ծանրը ձայն փափագողին կու տայ սուր.
 Կամ երբ աղեղը նըշանին զարկաւ միշտ:
 Բայց քերթուածի մը մէջ երբ շատ կայ փայլակ'
 Ինչո՞ւ քանի մը բիծեր գիտ ցնցէին,
 Անփութութեան անշուշտ արդիւնք, մարդկային
 Բնութիւնը կամ չըզգուշացաւ բաւական:
 Ուրեմըն ի՞նչ. օրինակող մ'եթէ միշտ
 Սըխալի նոյն կերպով՝ թէեւ խըրատուած՝
 Չէ արժանի ներողութեան. քնարահարն
 Եթէ սխալի միշտ միեւնոյն լարին վրայ՝
 Կը ծաղրըւի. այսպէս յաճախ գթող քերթողն
 Ինձ համար այն Քիրիլոսէն տարբեր չէ՝
 Որուն երկու երեք ընտիր տողերն ինձ
 Կը պատճառեն զարմանք եւ նոյնպէս ծիծաղ.
 Եւ կը սրտնիմ երբ կը նիրհէ քաջն Հոմեր.
 Երկարաշունչ գործը սակայն ներելի
 Կ'ընէ քունին իր սեմէն ներս սըպըրդիւն:

Քերթողութիւն՝ նըկարչութիւն, զոյգ քոյրեր,
 Կայ բան՝ որ մօտ եթէ կենաս, բան ալ կայ
 Որ թէ հեռու՝ սիրտըդ պիտի գըրաւէ.
 Աս կը սիրէ մութը, իսկ ան որ չունի
 Վախ սուր բիբէն դատաւորին՝ տեսնըւիլ
 Կ'ուզէ լուսով. ասոր մէկ հեղ հաւնեցար,
 Ան տասն անգամ տեսնես՝ հաւնիս պիտի միշտ:

Ո՛վ դուն երէց Պիտոն, թէեւ հայրական

Չայնով քարւոյն հակած ուի բնէ մըտացի,
 Այս խօսքը քեզ համար ըսուած համարէ
 Ու պահէ միտքըդ անմոռաց. տանելին
 Եւ միջակն ինչ ինչ բաներու մէջ ունին
 Չքմեղանքնին. իրաւագէտ մը միջակ
 Եւ դատասաց հեռու կը մնայ պերճախօս
 Մեսալայի³⁶ արժանիքէն, եւ չունի
 Կասկեւիոս Աւրոսի չափ գիտութիւն.
 Եւ սակայն յարգ ունի. բայց բնաւ չեն ներեր
 Ոչ մարդիկ, ո՛չ աստուածներն, ո՛չ ալ սիւներն³⁷
 Որ քերթողներն ըլլան միջակ: Չերդ զըւարթ
 Խըրախունքի մը մէջ նըւագ մ'անյարմար
 Եւ թանձրը հոտ մը եւ խաշխաշ խառնըւած
 Սարդիկ մեղրին կը վընասեն, զի կրնար
 Խըրախութիւնն առանց ասոնց վերջանալ.
 Այսպէս քերթուածն հոգիներու հեշտութեան
 Համար ծընած եւ հընարուած՝ բարձունքէն
 Որչափ ալ քիչ շեղի՝ անդունդ կը գլորի:

Ան որ տեղեակ չէ խաղերու՝ կը խորշի
 Արիսական ասպարէզին գէնքերէն.
 Եւ անհըմուտը շորնչանի, անիւի
 Եւ սկուտեղի կը նստի տեղը հանդարտ,
 Որ մի՛ գուցէ ակումբը կուռ յոգնահոյլ
 Անպատուհաս վըրան խնդայ քրքշալիր.
 Իսկ որ անգէտ է տաղերու արուեստին՝
 Կը յանդգնի սակայն քերթուած յօրինել: —
 «Ինչո՞ւ չէ, ես ազատ եմ, եմ բարետոհմ,
 Եւ մանաւանդ դըրամական գումարով
 Անունըս գրած ասպետական կարգին մէջ

Եւ եմ ամբիծ ամէն ախտէ, անարատ» : –
 Դուն մի խօսիր, բան մի ըներ ի հեճուկս
 Աթենասի. այդչափ խելք՝ միտք ունիս դուն :
 Եթէ սակայն օր մը դուն բան մը գըրես,
 Թող Մետիոս³⁸ դատաւորին ականջէն,
 Ականջէն քու հօրըդ եւ իմ մտնէ ներս,
 Եւ զայն մինչեւ ինը տարի պահէ դուն
 Մագաղաթիկըդ դարանին խոթած մէջ :
 Լոյս չըտեսածը կարելի է ջնջել,
 Հրատարակուած ձայնը չունի դառնալ ետ :

Աստուածներու պատգամաւոր սուրբն Արփելս
 Նախահրներէ եւ զազրելի սնունդներէ
 Շրջեց մարդիկն անտառասուն. ասկէ էր
 Որ ըսուեցաւ թէ կ'ամոքէ ան վազրերն
 Եւ առիւծները ամեհի. Ամփիոն՝
 Ան որ թեբէ քաղաքն հիմնեց՝ կը պատմեն
 Թէ իր քնարին ձայնով կու տար ժայռերուն
 Շարժիլ՝ եւ իր նըլագներով քաղցրանոյշ
 Տանիլ բերել զանոնք ուր ալ որ ուզէր :
 Իմաստութիւնն երբեմնի այս աւասիկ.
 Հասարակացն անձնականէն որոշել,
 Սուրբը պիղծէն. շրջել մարդերը մոլոր
 Զուգութենէ, դնել իրաւունք եւ օրէնք
 Ամուսնացած մարդոց, շինել քաղաքներ,
 Տախտակներու վրայ օրէնքներ փորագրել :
 Աստուածային բանաստեղծներն ու տաղերն
 Այսպէս անուն ժառանգեցին, այսպէս փառք :

Ասոնցմէ վերջ իրենց երգով մեծն Հոմեր

Եւ Տիրտէոս³⁹ արիական հոգիներն
 Հրդեհեցին արիսական մարտերու :
 Նըւագներով սկըսան տրուիլ պատգամներն ,
 Եւ ցուցուեցաւ կեանքին ճամբան նոյն ոճով .
 Փոխ առնելով Պիերեանց⁴⁰ քաղցըր լեզուն
 Խնդրեցին շնորհ արքաներէն եւ նըպաստ ,
 Եւ հնարուեցան խաղերը՝ դիւր եւ հանգիստ
 Երկայն ու ծանր աշխատութեանց . եւ արդ դուն
 Մի՛ քնարահար ճարտար Մուսան , մի՛ երգիչն
 Ապողոն բնաւ երբեք ամօթ համարեր :

Տաղ մը բնութեամբ թէ արուեստով գովելի
 Կ'ըլլայ՝ խնդիր է . առանց ճոխ երակի
 Չեն բաւեր ոչ ուսումն եւ ոչ բիրտ հանճարն
 Ըստ իս , այլ մին միւսին կարօտ է սերտիւ
 Որ համերաշխ սիրով օգնեն իրարու :
 Ան որ հասնիլ կը նըկրտի արշաւով
 Ըղձափափագ նըպատակին , երբ մանուկ՝
 Համբերութեամբ կրեց դըժնդակ մարզանքներ ,
 Քրտընեցաւ եւ մըսեցաւ , եւ հրաժեշտ
 Տըւաւ սիրոյ եւ գինիի : Սրընգահարն՝
 Ան որ Պիւթեան կ'երգէ խաղերը՝ կանխաւ
 Հրահանգուեցաւ դողդըղալով վարպետէն :
 Կը բաւէ արդ ըսել . «Տաղեր հրաշալի
 Կը հիւսեմ ես , յետնողը քոս թող կապէ ,
 Ինծի ամօթ չէ՞ ետ մընալ , եւ անկեղծ
 Խոստովանիլ թէ չեմ գիտեր չըսորվածս» :

Ինչպէս ի կոչ մունետիկին կը վազէ
 Փութով ամբոխը վաճառքներ գընելու ,

Այսպէս քերթողն հարուստ հողով, հարուստ լաւ
 Տեղաւորուած դրամագրւիսով՝ կը քաշէ
 Շահի յուսով շողոքորթներն իր չորս դին:
 Գընենք թէ ան տայ նաեւ ճաշ մը փարթամ,
 Երաշխաւոր ըլլայ թշուառ տընանկին,
 Եւ շորթէ զինք դատաւորին ճանկերէն,
 Ըսքանչանամ պիտի եթէ կարենայ
 Զանազանել երջանկութեան մէջ իր այն
 Թէ ո՞րն է սուտ եւ ո՞րն ըստոյզ բարեկամն:
 Դուն թէ մէկուն բան մը պիտի շընորհես
 Կամ թէ ուզես շնորհել, չըլլայ թէ կարդաս
 Քըրած տաղերդ ցնծութենէն գինովին,
 Անոր գոչելն ահա արդէն կը լըսեմ.
 «Ա՛հ, հրաշալի՛ է, անթերի, կատարեալ»:
 Քոյնը նետէ պիտի, ցօղէ մինչեւ իսկ
 Շաղ մ'արտօսրի սիրայորդոր աչքերէն.
 Պիտի ցատքէ, դոփէ գետինը ոտքով:
 Նըման վարձկան կոծողներուն՝ որ կեցած
 Մեռելին շուրջը կը ջայլեն՝ գովք կ'ընեն
 Աւելի քան թէ բուն սրտով սգաւորներն.
 Այսպէս ծաղրողը կը յուզուի աւելի
 Քան դրուատողն անկեղծօրէն: Աը գրուցեն
 Թէ արքաները կը նեղեն կը խըլեն
 Գինիի յորդ բաժակներով այն դրանիկն
 Որուն կ'ուզեն սիրտը զննել՝ թէ իրենց
 Վստահ սիրոյն արժանաւո՞ր է արդեօք:
 Դուն տաղ երբեք եթէ հիւսես՝ զգոյշ եղիր,
 Աղուեսակերպ մտքերը քեզ չըխաբեն:

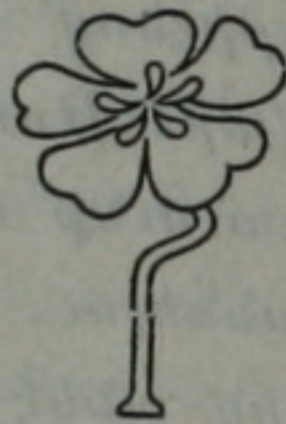
Եթէ դուն բան մը կարդայիր Աուինտիլի⁴¹

Կ'ըսէր. «Ուղղէ՛ թէ կը հաճիս՝ աս ու աս» :
 Եթէ 'սէիր թէ երկու հեղ երեք հեղ
 Զուր փորձեցիր եւ լաւագոյնը չեղաւ,
 Կը հրամայէր ջնջել եւ դնել սալին վրայ
 Գէշ դարբնըւած տողերն : Եթէ սակայն դուն
 Ուզէիր սխալ մը պաշտպանել քան ուղղել,
 Ան չէր ըներ ո՛չ մէկ խօսք, ո՛չ մէկ զուր ջանք,
 Որպէս զի դուն աննախանձորդ ու միայն
 Պաշտես ինքզինքդ ու հանճարովդ ըզմայլիս :
 Մարդը բարի եւ խոհական կշտամբէ
 Պիտի տողերը թոյլ, խիստերն եպերէ,
 Քաշէ սեւ գիծ մը գըրիչին կոնակով
 Անարդ անզարդ տողերուն վրայ, եւ ջնջէ
 Փըքոցուռոյց սեթեւեթներն. ըստիպէ
 Մուծ կէտերուն վըրայ վըճիտ ցաթել լոյս,
 Քննադատէ երկդիմուծիւնն ու ցուցնէ
 Կատարուելիք փոփոխումները բոլոր.
 Պիտի ըլլայ Արիստարքոս⁴², եւ չըսէ
 Պիտի. «Ինչո՞ւ տրտմեցընեմ բարեկամս
 Ոչինչ բանի համար» : Բայց այդ չնչենոց
 Բաները զինք պիտի տանին ծանրածանր
 Աղէտներու, ընելով զինք խաղալիկ
 Հասարակաց ծաղրին անդարձ կորուստով :

Նայեցէք այն չուառականին, զոր դալուկն
 Ու չարակեղ կը տանջէ բորն, այդ մոլին
 Որուն ըղեղն ըշտոգաներ են շամբո՛ւշ
 Բանդագուշանք եւ զայրագինն Անահիտ⁴³,
 Տաղ գըրելու մոլուծենէն բոնըւած
 Բանաստեղծն է, որմէ ամէն ողջամիտ

Կը զգուշանայ, սարսափահար կը փախչի.
 Տղաքն ետեւէն կ'իյնան ձրգած ձայներնին
 Հալածելով զինքը փողոց փողոցէ:
 Երբ ան տաղեր ըզգայուելով կը շրջի
 Բարձրավիզ՝ զերդ սարեակներուն պիշ թռչնորսն,
 Եթէ իյնայ գուբ մը կամ հոր, երկա՛ր իսկ
 Զըռնէ. «Ո՛վ քաղաքացիք, օգնու՛թի՛ւն»,
 Ոչ ոք թող զինքը մըտածէ հանել դուրս:
 Մէկը ուզէր եթէ օգնել եւ ձրգել
 Պարան՝ իրեն պիտ' ըսէի. «Ի՞նչ գիտես
 Թէ ան կամաւ ինքզինքը հոն չընեսեց
 Եւ թէ չ'ուզեր փրկուիլ», եւ մահը պիտի
 Պատմէի ես Սիկիլեացի քերթողին:
 Ուզեց անմահ աստուած մ'ըլլալ Եմպեդոկլ⁴⁴,
 Եւ ինքըզինք՝ պաղարիւնով՝ հրաբորբոք
 Ետնէի մէջ նետեց վար. թող քերթողներն
 Արտօնութիւն եւ իրաւունք ունենան
 Իրենք զիրենք ըսպաննելու. ով որ զայն
 Հակառակ իր կամքին անկէ կ'ազատէ,
 Զի տարբերի մարդասպանէ: Այդ բանն ինք
 Առջի անգամ չէ որ կ'ընէ, եւ հանուի
 Եթէ երբեք՝ նորէն պիտի մարդ չըլլայ,
 Եւ հրաժարի շըքեղ Պահուան մը սէրէն:
 Եւ յայտնի չէ ամենեւին թէ ինչո՞ւ
 Անդադար տաղ կը կարկատէ, հայրենի
 Աճիւններո՞ւն վըրայ միզեր է արդեօք,
 Կամ թէ պղծե՞ր է սրբարան մ'անմատոյց⁴⁵.
 Անտարակոյս մոլի մըն է. եւ զերդ արջ
 Որ խորտակեր է գառազղին խաղխամներն,
 Անգէտ՝ գիտուն կը փախցնէ ժանտ տաղասաց:

Վա՛յ եւ եղուկ անոր որ ձեռքը կ'իյնայ,
 Պինդ բունած զայն ընթերցումով կը սպաննէ.
 Տգրուկ՝ որ մորթն երբեք պիտի չըթողու
 Մինչեւ չուռի եւ չլտրկուի արիւնով:

Ծ Ա Ն Օ Թ Ո Ի Թ Ի Ի Ն Ք

1. Պիսոնեանք՝ երկու եղբայրներ էին, որդիներ կալալունիոս Պիսոնի, որոնք հօրերնուն ձեռքին տակ քերթողութեան կը պարասլէին: Որատիոս բարեկամ եւ մըտերիմ անոնց՝ կը գրէ այս թուղթը իբր խրատ իրենց եւ զգուշութիւն:

2. Հիներուն մօտ սովորութիւն էր՝ որ երբ մէկը նաւարեկութիւն կրէր, իր աղէտքը ներկայացնող տախտակ մը կուրծքէն կախ՝ կը շրջէր, անցորդներուն գութն ու կարեկցութիւնը շարժելու համար:

3. Եմիլեան կ'ըսէ, որովհետեւ Եմիլիոս Լեքիդոս եղած է առաջնորդը սուսերամարտիկ խաղերու եւ հանդէսներու:

4. Կեթեգեանց, հին ազգատոհմ հռոմէական, այսինքն նախնի հռոմայեցւոց անժանօթ բառեր:

5. Հին քերթող, որ մեծավերջով, երկավանկ բառ, առաջինը սուղ եւ երկրորդը երկար, գրեց իր երգիծաբանութիւնները, զայրացած իր կնոջ եւ աներոջը դէմ:

6. Ատրէոսի եղբայր էր Թիեստէս, որ անոր Երոպէ կնոջ հետ զուգուելով՝ ծնաւ երկու կամ երեք որդիներ, զորս սպաննելով Ատրէոս՝ Թիեստի կերցուց, եւ անոնց արիւնը գինիի խառնելով՝ խմցուց իրեն:

7. Տերենտիոս լատին քերթողին մէկ կատակերգութեան մէջ:

8. Պելեւս կամ Պելէոս՝ հայր Աքիլէսի՝ սպաննելով իր Փոկոս եղբայրը՝ ինքնահալած կը շրջէր Թեսալիոյ մէջ, փախչելով իր հայրենի երկրէն: — Տելեփոս՝ Միսացւոց Հերակլէս թագաւորին որդին՝ վիրաւորուելով Աքիլէսէն եւ սպառգամներէն իմանալով որ վերքին ուրիշ դարման չիկայ, բայց եթէ Աքիլէսի նոյն տէգովը

շփուի, աղքատի եւ աղաչաւորի կերպարանքով Աքիւսի
զնաց բժշկութիւն խնդրելու:

9. Մեղէ կամ Մեղէա կին էր Յասոնի՝ Արգոնաւորդաց օրով, որ հօրմէն փախչելու ատեն սպաննեց իր Աքսիրտոս եղբայրը, եւ ապա երբ Յասոն զինքը արհամարհեց, անոր առջեւ սպաննեց իր բոլոր որդիները: — Ինով կաղամոսի աղջիկն էր, որ փախչելով իր Աթամանտոս ամուսնէն, որ թագաւոր էր Թեբացւոց, ցաւէն ինքզինքն ու իր Մելիկերտ որդին ծով նետեց եւ փոխուեցաւ ինքը Լեւկոթէա կամ Մատուտա աստուածուհիին, եւ որդին Պալեմոն ծովական աստուածին, որ կը կոչուի նաեւ Պորտուժնոս կամ Պորտուննոս: — Իքսիոն թագաւոր Թեսալիոյ՝ որ նենգութեամբ Դէիոն աները հրեղէն գուքը ձգեց, եւ ապա յանդգնեցաւ մոլորեցնել Արամազդի կինը՝ Հերա աստուածուհին: — Յով՝ Աքիացւոց Ինաք թագաւորին աղջիկն էր զոր կը սիրէր Արամազդ. Հերա նախանձելով զինքը երինջի փոխեց. քուէ մը խայթուելով կատղեցաւ եւ թափառական շրջեցաւ զնաց մինչեւ Եգիպտոս, ուր ապա ամուսնանալով Ոսիրիսի հետ՝ եղաւ Իսիս աստուածուհին: — Որեստէս որդի էր Ագամեմնոնի եւ Կլիտեմեատրէի, որ ի վրէժ հօրը մահուան եւ անարգանքին, սպաննեց մայրն ու իր Էգիսթոս հոմանին. բայց խղճմտանքէն կամ դժոխքի կատաղիներէն տանջուելով տրտում եւ սգաւոր էր:

10. Ոմանք Լեսքէս քերթողը կը համարին, ուրիշներ Անտիմաքոս:

11. Հոմերոս, որուն «Ողիսական»ին առաջին երեք տողերն են՝ Որատիոսէն երկուքի վերածուած:

12. Անտիփատ Լեստրիգոնաց մարդակեր թագաւորը, որ Ողիսէսի ընկերներէն մէկը լափեց: — Սկիւլա եւ Քարիբդիս՝ երկու քարածայուեր Սիկուլեան նեղուցին մէջ, առասպելեալ կին մարդ կամ խառնակերպ հրէշ: — Պոլիփեմ կիկլոպը՝ միականի եւ ահաւոր, որ Ողիսէսի ընկերներէն վեցը կերաւ իր այրին մէջ, ուսկից

հազիւ պրծան միւսերը՝ Ողբաստի խորագէտ հնարիմա-
ցութեամբ:

13. Դիտակէս՝ մին տրովական մարտին գիւցազներէն՝
որդին էր Տիդեասի եւ թոռ Եստլիոյ Ինէոս թագաւո-
րին. իսկ Մելէազր հօրեղբայր էր Դիտակէսի, եւ ըս-
պաննուեցաւ Կուրեաններէն Կալիդոնեան վարազին
պատճառաւ: Արդ կ'ըսէ Որատիոս, թէ ճարտար քեր-
թողը օրինակ իմն Դիտակէի տրովական պատերազմէն
իր տուն դարձը չի սկսիր անոր Մելէազրոս հօրեղբօր
մահուրնէն, այսինքն շատ վերէն, ինչպէս կը կարծուի
թէ ըրած ըլլայ Անտիմաքոս քերթողը:

14. Լեզա գուստր Եստլիոյ Թեատիոս թագաւորին՝
յդի մնալով Արամազդէն՝ ըստ առասպելին, ծնաւ ըստ
ոմանց ձու մը, որմէ ելան երկուորեակներ, Հելենէ եւ
Պոլիդեւկիս. ըստ այլոց երկու, որոնցմէ մէկէն ելան
Կաստոր եւ Պոլիդեւկիս, եւ միւսէն Հելենէ միայն, եւ
կամ Հելենէ եւ Կլիտեմեատրէ: Այս Հելենէն՝ ինչպէս
յայտնի է՝ առեւանգուելով Պարիսէն՝ պատճառ եղաւ
տրովական պատերազմին: Արդ այս երկրորդ օրինա-
կովս կ'ըսէ Որատիոս թէ ճարտար քերթողը Հոմերի
պէս՝ տրովական պատերազմը այս երկուորեակ ձուերէն
չի սկսիր, կամ որ նոյն է Հելենէի ծնունդէն, այսինքն
շատ վերերէն:

15. Եթէ կ'ուզես որ անոնք որ ծափ պիտի զարնեն
ի նշան հաճութեան կամ գովութեան՝ նստած մեան եւ
սպասեն ամէն վարազոյրի փոխուելուն, մինչեւ թատ-
րոնին սրահակին վերջին փակումը՝ որ հանդէսին վախ-
ճանը կը նշանակէր, եւ գուսաններէն մին կամ երգեցիկ
պարը կ'ազդէր զայն հանդիսատեսներուն «Ծափ զար-
կէք» ըսելով:

16. Տես 9:

17. Պրոկնէ՝ կին էր Տերէոսի, որ իրեն հղած ան-
արգանքին եւ իր Փիլոմելա քրոջ պղծութեանը վրէժը
խնդրելու համար, քրոջը հետ միաբանելով սպաննեց իր

Որատիոսի

եւ Տերէնոսի Իտիս որդին եւ կերցուց էրկանը, եւ անոր քարկուծենէն փախած սլահուն՝ ինք փոխուեցաւ ծիծառ եւ Փիլոմելա՝ սոխակ, Տերէնոս՝ յոպոպ, Իտիս՝ փասխան։ — Կազմոս՝ որդի Ագենորի՝ Արէսի նուիրուած վիշապ մը սպաննած ըլլալուն՝ երբ ամբողջ տունովը սաստիկ կը տանջուէր, վիշապասպանութեան մեղքին քաւութեան համար աղաչեց աստուածներուն որ զինքը օձի փոխեն, եւ աղօթքը լսուելով՝ վիշապի փոխուեցաւ։

18. Ողբերգակ քերթողներուն յաղթութեան մրցանակը նոխազն էր՝ իբր նուիրական Սպանդարամետին, որուն տօներուն էր որ սկսան այս խաղերը, եւ նոխապ կը զոհէին իրեն, որմէ նոխազերգութիւն եւս ըսուեցաւ ողբերգութիւնը։ Արդ առաջին ողբերգակ քերթողները ժողովուրդին զքօսանքին եւ զուարճութեան համար, խաղին մէջ կամ արարուածէ արարուած տեսարան բերին նաեւ այծամարդերու կամ մարդապալայերու կերպարանքներ, որ հրէշներ էին խառնակ մարդէ, այծէ կամ սլապէ, նոխազոտունք. եւ մերկ կ'երեւային բնիկ կերպարանքով, երեսնուն վրայ խափեայ մը միայն ունենալով։ Եւ առանց վնասելու իր ծանրութեան՝ ողբերգութիւնը կամ ողբերգակ խաղացող անձը կը ծաղրածէր անոր հետ եւ ան ասոր հետ զաւեշտօրէն եւ աղու խօսքերով մանաւանդ կծելով աս կամ ան, եւ կը հեշտացնէր կը զքօսցնէր ժողովուրդը, որ սովորաբար տօնական օրերու զոհերէն վերջ կու գար կը խմբուէր թատրոն կերած՝ խմած եւ օրէնքի ամէն կասկէ արձակ։ Ասկէ կ'ըսեն թէ սկիզբ առած է երգիծարան քերթութիւնը։ Բայց Որատիոս կը սխառուիրէ վայելչապէս ընել այս խեղկատակութիւնը, եւ չնուաստացնել նախապէս տեսարան բերուած մեծափառ գիւցազունները իբր աշխարհաւանդիկներ, եւ ոչ դարձեալ վսեմաբանել ուղելով ամպերն ու հովերը բռնել, սնտոի փութքերով ուռիլ եւ կամ օգարան սրավար շաղփաղփութեամբ ճամարտակել։ Արիստոփանէս յոյն կատակերգակ քերթողը երկնքէն մարդ մը

իջեցնելով եւ հարցնելով թէ ինչ տեսար, սլատասխանել կու տայ. «Սպանդարամետական տաղերու քանի մը քերթողներ, որ հովերուն եւ ամպերուն մէջէն կը վաղէին մէզ եւ փութ ժողովելու իրենց տաղերուն համար»:

19. Գաւոս ստրուկ, Պիւթիաս աղախին՝ որ խորամանկութեամբ ծեր Սիմոնէն տաղանդ մը արծաթ կը շորթէ Լուկիլիոս լատին քերթողին կատակերգութեան մէջ: — Սիլենոս՝ ազնուական դայեակ եւ սպասեակ Բաքոսի՝ իր սանին: Այժամարդերու սոյնօրինակ ծաղրածու խաղերուն մէջ Սիլենոս կերսլարանուած մէկը կար միշտ՝ սլարին իբր դասապետ:

20. Զի այսպիսի խայտառակ խօսքեր լսելով սխտի զշարին անոնք որ բարեկեցիկ են, ասպետ են եւ կամ հայր ունին ծերակոյտին մէջ:

21. Երկավանկ ոտքը՝ որուն առաջին վանկը սուղ է եւ երկրորդը երկար՝ կը կոչուի մեծավերջ. եւ երկաչափ կը կոչուի տաղը՝ որուն մէջ չորս մեծավերջ կայ, եռաչափ՝ երբ վեց:

22. Սկիզբները մեծավերջական տաղին ամէն տողը ծայրէ ծայր անխառն մեծավերջով կը կազմուէր. բայց որպէս զի քիչ մը ծանր քալէ, վերջին ատենները իր կայանքին մէջ ընդունեց ծանր եւ դանդաղ երկավանկ համբոյրը, որուն երկու վանկերն ալ երկար են: Բայց ներողամիտ եղաւ ասոր՝ միայն առաջին եւ երրորդ անդոյգ տեղերուն մէջ, իսկ երկրորդ եւ չորրորդ զոյգերէն տեղիք չտուաւ մեծավերջը, այլ երկաչափ տաղերուն մէջ զանոնք անխախտաւ սլահեց:

23. Լատին կատակերգակ:

24. Թատերական խաղերու սկզբնաւորութիւնը կ'աւանդուի թէ այսպէս եղած ըլլայ: Հեւէնք ամենահին ատենները սպանդարամետական տօներուն կ'երգէին Բաքոսը կամ Գիոնիսոսը, եւ իրեն նոխազ կը զոհէին, որմէ այն երգերը նոխազերգութիւն ըսուեցան: Եւ այս

բաները ոչ միայն քաղաքներու եւ տաճարներու մէջ
կ'ընէին, այլ եւ սայլերու եւ այգեկուծքի հնժաններու
վրայ ելլելով եւ երեսնին մրուրով կամ կարմիր ներկով
ծեփելով՝ որպէս զի կերպարանափոխ ըլլան, եւ այնպէս
պտըտելով կ'երգէին եւ խաղերով ու շարժումներով կը
ձեւացնէին սպանդարամետական վէպերն ու առասպել-
ները, երբեմն եւ ուրիշ շիւքագներունը:

25. Թեապիսէն վերջ Եսքիլէս հնարեց մրուրին տեղ
դիմակ, երկայն պճղնաւոր պարեգօտ եւ կօշիկ, կամ
մոյկ: Եւ փոխանակ սայլի՝ կանգնեց բարձր բեմ մը,
եւ փոխանակ մէկի՝ երկու հոգի խօսեցուց: Եսքիլէսէ
վերջ ծաղկեցան Սոփոկլէս եւ Եւրիպիդէս, որոնց առա-
ջինը երեք հոգի խօսարան հանեց:

26. Ողբերգութեան այսպէս զարգանալովը՝ կատա-
կերգութիւնն ալ որ առաջ խառն էր անոր հետ՝ երեւ-
ցաւ առանձին: Եւ հին կ'ըսուի այն նորագիւտը, ուր
յականէ յանուանէ կը ծաղրէին նշանաւոր մարդերը
Աթենացւոց հասարակապետութեան ատեն: Այս յան-
դրգնութիւնը շատ չարիք ու վնաս դործելու հետ էր՝
երբ Աղեքսանդր Աթէնքի տիրեց, եւ ժողովուրդը թա-
գաւորական իշխանութեան սաստին տակ ընկճուած՝ քիչ
մը ատեն լռեց շար սովորութենէն: Յետոյ ապա օրէնք
եւս դրուեցաւ արգիլելու համար:

27. Հռոմայեցի բանաստեղծները իրենք ալ ամէն սեռ
փորձեցին: Բայց նախ թարգմանել սկսան յունական-
ները, եւ ապա քիչ քիչ թողուցին անոնց հետքերը, եւ
ազգային նիւթերու վրայ իրենք իրենցմէ թատերգու-
թիւններ գրեցին: Եթէ բնիկ հռոմէական վէպը ողբեր-
գական թէ կատակերգական՝ ազնուականներէն առնուած
ըլլար՝ լօղկեան կը կոչուէր, որովհետեւ լօղիկ կը հազ-
նէին. իսկ եթէ սոսկականներէն առնուէր թատերգու-
թեան նիւթը՝ պատմութեան հալ կը կոչուէր, որովհետեւ
պարզ եւ անպաճօյճ պատմութեան կը հազնէին: Իսկ եթէ
հեղինակն վէպերէն առնուէր խաղը՝ պարեգօտեալ
կը կոչուէր:

28. Արիւն կամ սերունդ Պոմպիլեան կը կոչէ Պիսոնեանները, վասն զի անոնց զարմը Նումա Պոմպիլիոսէն կը սերէր:

29. Գեմոկրիտոս փիլիսոփան ըսած էր թէ առանց մեծ հանճարի եւ մոլուցքի կամ աւիւնի կարելի չէ միայն արուեստով քաջ քերթող ըլլալ. կը վկայեն ասոր եւ Պըզատոն եւ Արիստոտէլ: Այս է վանել վտարելն Հելլիկոնէ՝ որ լեռ էր Բիովտիոյ՝ քնակարան մուսաներու: Ասոր նայելով, կ'ըսէ, քանի մը ինքզինքնին քերթող համարող անմիտներ գիտախօիւ՝ անյարդար եւ վայրենի կը շրջին մոլիներու սլէս. զի կը կարծեն թէ այն արտաքին կերպարանքով քերթող պիտի երեւան, եթէ օրինակի համար՝ սափրել չիտան Լիկինոս վարսավիրային գլուխնին, զորս ոչ թէ մէկ՝ այլ երեք Անտիկիւրով իսկ պիտի չկրնային բժշկել: Անտիկիւր կղզի մըն է՝ ուր առատ վրացի կոճ կը բուսնի, մաղձադեղ եւ խելքի դարմանիչ: Իսկ Լիկինոս անուանի սափրիչ էր Հոոմի մէջ:

30. Եթէ այդպէս է, ուրեմն ես որ ամէն գարնան մաքրողական կ'առնեմ, սլէտք է ամենէն ընտիր քերթուածներն յօրինեմ:

31. Վաշխառու կամ փոխատու:

32. Գրամը վեց դանգ է, դանգը տասներկու գարի, եւ վեց գարին՝ կէս դանգ է:

33. Ձի հին ատեն եղելինի իւզով կ'օծուէին մեծարգի զիրքերն ու կը սլահուէին ողորկ եւ պայծառ նոճիէ արկղերու մէջ, որպէս զի անասլական մեան ցեցէ եւ փտութենէ:

34. Գրավաճատներ Հոոմի մէջ:

35. Յոյն քերթող՝ անարուեստ եւ անհանճար՝ Մակեդոնացի Աղեքսանդրի օրով: Կը համարուի թէ այս քերթողն ըլլայ այն՝ որուն ըսած է Աղեքսանդր՝ թէ կը նախընտրեմ Հոմերոսի վէպերուն մէջ թերսիտէս ըլլալ քան Աքիլէս քուկինիդ մէջ:

36. Վաղերիոս Կորուհնոս Մեսալա անուանի ճարտարախօս իր օրով եւ Աւրոս Կասկելիոս հզօր իրաւագէտ՝

37. Սիւները կը գտնուէին գաւիթի մը մէջ՝ ուր դրավաճառները գիրք կը ծախէին կամ անոնց վրայէն կը կախէին ծախուելիք գրքին յայտարարութիւնը։ Միջակ եւ հետեւակ քերթողներու գիրքերը կը մերժէին անոնք եւ երեւան չէին հաներ, վասն զի գնող չէր ըլլար. կամ ըստ այլոց՝ սիւներն էին Ապողոնի տաճարին եւ մատենադարանին, շինուած Օգոստոսի հրամանով իր արքունիքին մէջ, ուր կը կարդացուէին ընտիր քերթողներու մատենաները հմուտներու քննութեամբ, եւ ապա հոն կը սահուէին։

38. Սպուրիոս Մետիոս՝ վերեւ յիշուած Ապողոնի տաճարին մէջ կը քննէր քերթուածները։

39. Անուանի քերթող աթենացի։

40. Մուսաներու լեզուով, այսինքն տաղերով եւ երգերով։

41. Կուինտիլիոս Վարոս՝ անաչտո քննարան եւ քերթող աղանաւոր, մտերիմ Որատիոսի։

42. Մեծանուն գրագէտ եւ դպիր Աղեքսանդրեան ճեմարանէն։ Շատ գիրքեր գրեց քննելու, դատելու եւ ընտրելու համար Հոմերոսի եւ ուրիշ քերթողներու քերթուածներն՝ եկամուտ խորթութիւններէ եւ գրիչներու վրիպակներէ. որով եւ ժառանգեց քաջ եւ ողջախոհ քննարան դատաւորի փառքը։

43. Այսինքն լուսինէն զարնուած, լուսնոտ։

44. Եմպեդոկլէս Սիկիլիացի, իմաստասէր եւ քերթող, որ քննարանական քերթուած մը յօրինած էր, ինքզինք Ետնէ լերան հրաքուխին մէջ նետեց. որովէս զի կարծել տայ իր մասին թէ աստուածներուն կարգը անցած է։

45. Արդեօք հօրը գերեզմանին վրայ միզեր է, եւն որուն սկաթիժ դրած ըլլան աստուածներն որ անդադար տալ կարկաստ։

94.) 200

ԿՅՄԿԿ
1001

ԹԱՐԳՄԱՆՁԻՆ ԳՈՐԾԵՐԷՆ

- ՀՈՄԵՐՈՍ. — Իլիական. ֆր. 10
- ՎԻՐԳԻԼԻՈՍ. — Ենէական. ֆր. 8
- ԴԱՍՍՈՅ. — Երուսաղէմ Ազատեալ. ֆր. 8
- ՄԻԼՏՈՆ. — Դրախտ Կորուսեալ. ֆր. 8
- ՏԱՆԴԷ. — Աստուածային Կատակերգութիւն. Ա. Դժոխք. ֆր. 8. — Բ. Զաւարան. ֆր. 6
- ԼԷՈՐԱՐՏԻ. — Երգեր. ֆր. 3
- ՎԻԿՏՈՐԻԱ ԱՂԱՆՈՒՐ. — Յաւիտեմական զրոյց. ֆր. 5. — Նոր Երգեր. ֆր. 4
- ՕՍՍԻԱՆ. — Զերթուածներ. ֆր. 8

- Հայ Ղեզուի ուղղագրական Դասեր. ֆր. 5
- Հայկական Նոր Մատեմագիտութիւն Ա. հատոր Ա — Մ. ֆր. 60

ԸՆԴ ՄԱՍԼՈՎ

- ՎԻՐԳԻԼԻՈՍ. — Մշակականք.
- ՀՈՄԵՐՈՍ. — Ողիսական.

ԳԱԱ Հիմնարար Գիտ. Գրադ.

901001001